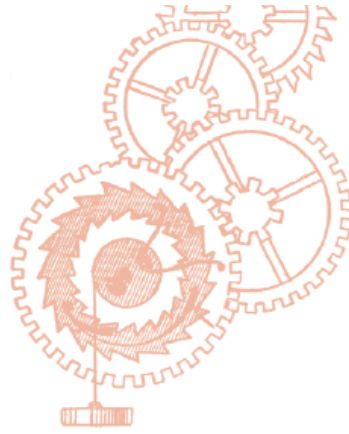


Begetariano operazioa



NAGORE
IRAZUSTABARRENA
URANGA

Porton Down (Ingalaterra), 1942ko udaberria. Britainiar gobernuak bertan zeuzkan laborategietan, Paul Fildes biologoak Winston Churchill lehen ministroaren agindu zuzena jaso zuen: Alemaniaren aurkako eraso biologikoa prestatu behar zen. Alemaniarrak ia Europa osoa mendeen hartua zuten eta, Britainia Handia erasotzeko zorian zeudenez, neurri etsiak hartu behar zirela erabaki zuen lehen ministroak.

Lehen Mundu Gerran arma biologikoak ikertzeko sortutako gunean, Fildesen taldeak Alemania antraxez kutsatzeko plana prestatu zuten; Churchillek berak iradoki omen zuen antraxa erabiltzea. Bakterioaz kutsatutako lihozko pastelak hegazkinen bidez botako zituzten Alemanian; ganadua kutsatuta, elikagai eskasiak arerioa ahulduko zuen. *Begetariano operazioa* deitu zioten, umore beltzez, erasoak alemaniarrek barazkijale bihurtuko zituela iradokiz.

Londresko xaboi fabrika batean 5 milioi pasteltxo ekoitzi zituzten eta arma berriaren eraginkortasuna Eskoziako Guinard uhartean frogatu zuten. Uharre pribatua gerra amaituta 500 libarren truke berreskuratzeko aukera izango zutela esan zieten jabeei. 1943an 50 ardi utzi zituzten uhartean eta antrax esporek hiru egunetan hil zituzten denak. Gorpuak labar batetik behera bota eta, dinamita detonatuta, harriz estaltzen saiatu ziren.



WINSTON CHURCHILL (EZKERREAN) ENBAXADORE ALIATUEN BAZKARIAN, 1941EKO IRAILEAN. HILABETE BATZUK GEROAGO 'BEGETARIANO OPERAZIOA' PRESTATZEKO AGINDUA EMANGO ZUEN.

Baina gutxienez ardi kutsatu bat kostalderaino eraman zuen itsasoak. Beste 50 ardi inguru, zazpi behi, bi zaldi, hiru katu eta txakur bat hil omen ziren; gobernuak isilpean ordaindu zituen kalte-ordainak.

Eta, hala ere, froga arrakastatzat jo zuten. 1944ko urte hasieran *Begetariano operazioa* prest zegoen, Churchillek abiarazteko agindua emango zai. Lehen ministroak baldintza bat jarri omen zuen horretarako: aurretik alemaniarrek eraso biologikoa erabiltzea. Baina, azkenenean, beste arrazoi batek utzi zuen bertan behera operazioa: aliatuak gerra irabazten hasi ziren. Pastel guztiak erraustu zituzten gerra amaitu eta gutxira.

Gauzatuz gero, operazioak ez zuen soilik alemaniarren dieta aldatuko. Milioika hildako eragingo zituzten Alemaniako mugetatik kanpo ere eta Europako zati handi batean bizitzea eragotziko zukeen urte luzez.

Guinard uhartean garbiketa lanak asko luzatu ziren. Besteak beste, 280 tona formaldehido erabili zituzten bi kilometro koadro eskaseko lur zatitxo lehengoratzeko. Koarentena 1990eko apirilaren 24a arte egon zen indarrean eta, azkenean, maiatzaren lehenean, lehengo jabeen oinordekoek uhartea berreskuratu zuten 500 libarren truke. ●



Erromatarren ordutegi malgua

Erromatarrek, guk bezala, eguna 24 zatitan banatzen zuten. Baina haientzat, beti, urtarok gorabehera, egunak 12 ordu irauten zituen eta gauak beste 12. Horregatik, soilik urtean bitan zituzten 60 minutuko orduak: udaberriko eta udazkeneko ekinokzioetan, gauak eta egunak iraupen bera duten egunetan. Uda-ko solstizioan, aldiz, eguzki-orduek 75

minutu inguru irauten zuten eta gaueko ordu laburrak 45 minutura baino ez ziren iristen; eta neguko solstizioan, alderantziz. Hala, udako solstizioan eguneko *hora prima* gure goizaldeko 04:27ean hasten zen eta *duodecima* arratsaldeko 19:33ean amaitu. Puntualtsuna, beraz, ez zen erromatarren dohainetako bat; beharrik ere ez zuten. ●